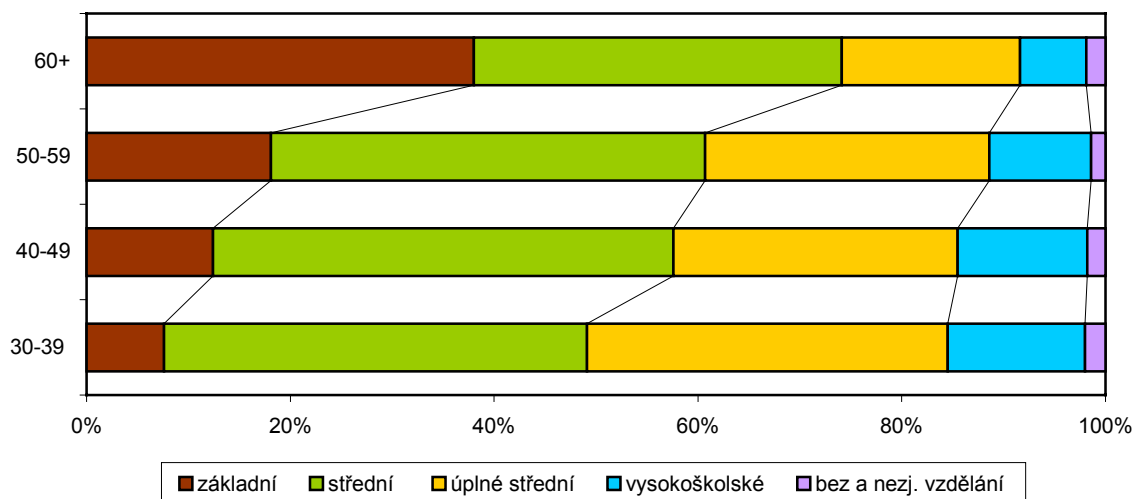

3. Úroveň vzdělání obyvatelstva ČR podle výsledků sčítání lidu v roce 2001

3.1 Vzdělání mužů a žen podle věkových skupin

Výsledky sčítání lidu 2001 doložily probíhající proces stárnutí populace České republiky. Věková struktura obyvatel se vyznačuje nízkým zastoupením dětí do 14 let, dokonce nad jejich počtem převážil počet osob šedesátiletých a starších. Jedním z důsledků nízké porodnosti je snížení absolutního počtu žáků základních škol a následně i absolventů. V době sčítání se plně do věku ekonomické aktivity dostaly silné populační ročníky narozené na počátku 70. let 20. století.

Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatel ve věku 30 a více let podle věkových skupin k 1.3 2001 v %

Rozdíly mezi úrovní dosaženého vzdělání **podle pohlaví** se v mladších věkových skupinách podstatně snižují. Činí-li podíl žen z celkového počtu obyvatel starších 15-ti let 51,8 %, připadá z tohoto počtu na ženy vyučené a se středním odborným vzděláním bez maturity 31,1 % a na vysokoškolsky vzdělané 7,1 %, v roce 1991 představovaly tyto podíly 24,3 % a 5,1 %, je zřejmé, že u žen dochází k vyrovnání úrovně školního vzdělání s muži a dokonce u úplného středoškolského vzdělání s maturitou již byla zaznamenána převaha žen oproti mužům.

**Tab. 3 Obyvatelstvo 15-ti leté a starší podle nejvyššího ukončeného vzdělání, věku a pohlaví
k 1.3. 2001 v %**

Věk		Obyvatelstvo 15-ti leté a starší celkem	Nejvyšší ukončené vzdělání						
			základní	střední	úplné střední s maturitou	vyšší odborné a nástav.	vysoko- školské	bez vzdělání	nezjištěné vzdělání
15-19	M	100,0	81,2	11,6	5,6	0,2	0,0	0,2	1,3
	Ž	100,0	82,2	7,4	8,8	0,2	0,0	0,1	1,3
20-24	M	100,0	8,6	41,8	40,4	4,1	3,2	0,5	1,4
	Ž	100,0	7,6	26,4	52,8	7,3	4,1	0,3	1,4
25-29	M	100,0	6,5	49,3	27,6	3,5	10,9	0,4	1,8
	Ž	100,0	6,4	38,3	36,3	6,1	11,0	0,3	1,5
30-34	M	100,0	6,3	47,6	28,2	2,0	13,4	0,5	2,0
	Ž	100,0	7,4	36,7	37,8	4,3	12,2	0,4	1,3
35-39	M	100,0	6,7	47,1	26,6	1,8	15,4	0,5	1,9
	Ž	100,0	10,0	34,2	36,7	4,7	12,9	0,4	1,1
40-44	M	100,0	7,1	52,7	21,1	1,7	15,3	0,5	1,7
	Ž	100,0	15,7	36,7	29,3	5,0	11,9	0,4	1,0
45-49	M	100,0	10,1	52,7	19,5	1,9	13,9	0,5	1,5
	Ž	100,0	23,2	35,1	26,5	4,8	9,0	0,5	0,9
50-54	M	100,0	9,5	53,9	20,5	2,5	12,0	0,4	1,3
	Ž	100,0	22,1	36,0	28,9	4,7	7,1	0,4	0,8
55-59	M	100,0	10,7	50,3	21,2	3,6	12,7	0,3	1,1
	Ž	100,0	30,4	30,2	25,1	4,5	8,6	0,4	0,8
60-64	M	100,0	15,7	47,6	20,1	4,1	11,2	0,3	1,0
	Ž	100,0	38,4	31,0	20,8	3,3	5,2	0,6	0,8
65-69	M	100,0	18,4	45,8	17,8	4,1	12,6	0,4	0,9
	Ž	100,0	48,8	29,2	13,9	2,5	4,0	0,7	0,9
70-74	M	100,0	21,2	44,1	16,8	4,3	12,3	0,4	1,0
	Ž	100,0	50,8	34,3	8,6	1,8	2,7	0,8	1,0
75-79	M	100,0	24,7	40,9	16,8	4,5	11,6	0,4	1,2
	Ž	100,0	56,3	29,0	8,6	1,9	1,9	0,9	1,5
80+	M	100,0	27,6	44,6	13,4	3,9	8,3	0,5	1,7
	Ž	100,0	61,6	24,9	7,0	1,7	1,2	1,1	2,4
nezjištěno	M	100,0	6,3	15,0	10,0	1,3	6,5	0,3	60,7
	Ž	100,0	13,6	12,1	12,1	2,0	6,4	0,3	53,4
Celkem	M	100,0	23,0	38,0	24,9	3,5	8,9	0,4	1,3
	Ž	100,0	29,1	31,1	26,9	4,1	7,1	0,5	1,2

V jednotlivých mladších věkových skupinách podíly žen s vyšším stupněm vzdělání v některých případech přesahují polovinu obyvatel daných věkových skupin. U úplného středoškolského vzdělání s maturitou se nadpoloviční podíl žen (oproti zastoupení mužů) udržuje ve všech věkových skupinách až do věku 69 let. Obdobně mezi vysokoškolsky vzdělanými ve věku do 30 let činí podíl žen 50,6 %, v následujících desetiletých věkových skupinách však zjištěné podíly žen polovinu obyvatel nepřesahují.

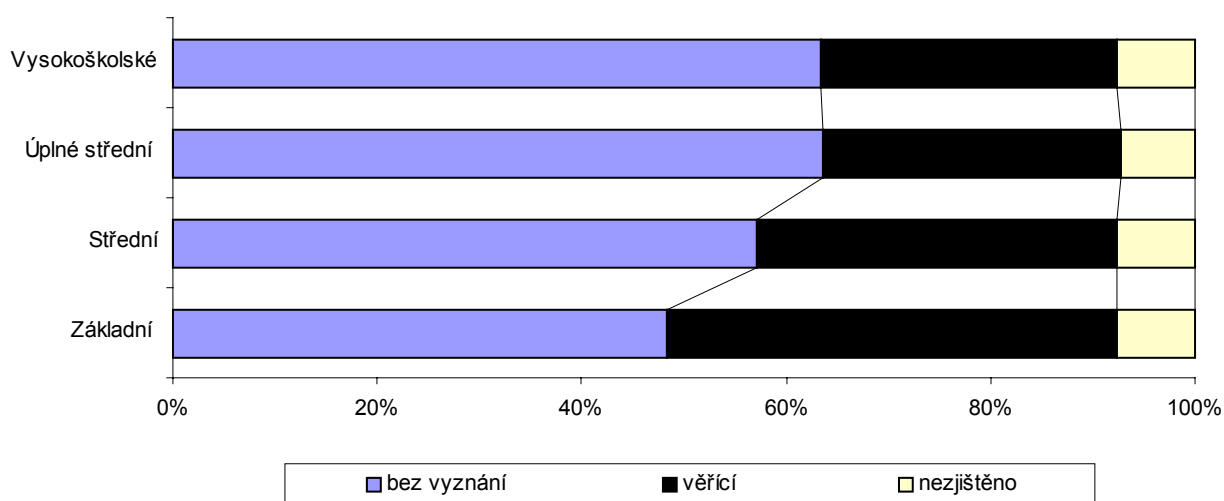
3.2 Vzdělání podle náboženského vyznání obyvatelstva

Zastoupení osob, které uvedly do sčítacích tiskopisů jako variantu své odpovědi „bez vyznání“ tvoří v populaci ve věku 15 a více let podle výsledků sčítání 2001 57,0 %. Věřící představují pouze více než jednu třetinu (34,7 %) a u zbývajících 8,3 % populace nebylo náboženské vyznání zjištěno.

Výsledky sčítání lidu 2001 potvrzují následující:

- Se zvyšujícím stupněm vzdělání, klesá podíl věřících a adekvátně se zvyšuje zastoupení osob bez vyznání. Například mezi osobami s úplným středním a vyšším vzděláním představují věřící necelou jednu třetinu (29,1 %) a osoby bez vyznání více než tři pětiny (63,6 %). Z vysokoškolsky vzdělané části populace se k víře přihlásilo jen 28,9 % a více než tři pětiny (63,3 %) uvedla „bez vyznání“.
- Pokles podílu věřících s rostoucím stupněm vzdělání byl zjištěn u obou pohlaví, přičemž vyšší zastoupení věřících bylo zjištěno mezi ženami. Zmíněný trend byl již patrný ve výsledcích sčítání lidu 1991.

Obyvatelstvo 15-ti leté a starší podle nejvyššího ukončeného vzdělání a náboženského vyznání k 1. 3. 2001 v %

Tab. 4 Obyvatelstvo 15-ti leté a starší podle nejvyššího ukončeného vzdělání, náboženského vyznání a podle věku k 1.3. 2001 v %

Věk	v tom v % nejvyšší ukončené vzdělání							Obyvatelé ve věku 15+ celkem
	základní	vyučení bez maturity	střední odborné bez maturity	úplné střední	vysokoškolské	bez vzdělání	nezjištěné vzdělání	
osoby bez vyznání								
15 - 19	4,68	0,30	0,26	0,42	x	0,01	0,06	5,72
20 - 29	1,03	2,28	3,36	6,33	0,98	0,05	0,06	14,10
30 - 39	0,80	1,74	2,87	4,08	1,48	0,04	0,04	11,04
40 - 49	1,43	3,07	1,79	3,22	1,50	0,04	0,04	11,10
50 - 59	1,27	2,23	1,34	2,55	1,00	0,03	0,03	8,47
60 - 69	0,80	0,74	0,49	0,87	0,39	0,02	0,02	3,33
70 +	1,14	0,78	0,45	0,57	0,28	0,02	0,03	3,27
Nezjištěno	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Celkem	11,15	11,15	10,57	18,04	5,63	0,21	0,28	57,04
osoby věřící								
15 - 19	1,30	0,08	0,07	0,13	x	0,00	0,02	1,60
20 - 29	0,30	0,66	0,89	1,84	0,36	0,02	0,02	4,08
30 - 39	0,31	0,65	0,88	1,18	0,50	0,02	0,01	3,55
40 - 49	0,78	1,37	0,71	1,10	0,46	0,02	0,01	4,46
50 - 59	1,53	1,94	1,08	1,80	0,55	0,03	0,02	6,94
60 - 69	2,32	1,55	0,94	1,29	0,39	0,03	0,03	6,55
70 +	3,59	1,54	0,98	0,92	0,31	0,05	0,05	7,44
Nezjištěno	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Celkem	10,14	7,80	5,55	8,25	2,57	0,17	0,15	34,63
nezjištěné náboženské vyznání								
15 - 19	0,53	0,03	0,03	0,04	x	0,00	0,03	0,65
20 - 29	0,12	0,26	0,35	0,66	0,12	0,01	0,22	1,74
30 - 39	0,11	0,21	0,32	0,43	0,19	0,01	0,20	1,46
40 - 49	0,22	0,40	0,22	0,35	0,16	0,01	0,16	1,54
50 - 59	0,27	0,39	0,23	0,38	0,14	0,01	0,12	1,53
60 - 69	0,21	0,17	0,09	0,13	0,05	0,01	0,05	0,71
70 +	0,29	0,13	0,06	0,07	0,02	0,01	0,09	0,67
Nezjištěno	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	0,02
Celkem	1,74	1,58	1,31	2,05	0,68	0,06	0,89	8,33
Úhrn	23,03	20,53	17,43	28,35	8,89	0,44	1,32	100,00

Mezi věřícími ve věku 15+ byl nejnižší podíl mužů se základním vzděláním zjištěn u příslušníků Církve československé husitské (12,4 %) a u žen, které se přihlásily k Církvi adventistů sedmého dne (30,3 %). Naopak nejvyšší podíl věřících mužů i žen jen se základním vzděláním je mezi příslušníky Církve řeckokatolické.

Nejnižší zastoupení věřících mužů s vysokoškolským vzděláním bylo zaznamenáno u Církve římskokatolické (9,1 %) a u věřících žen členek Náboženské společnosti Svědkové Jehovovi (3,5 %). Nejvyšší podíl vysokoškolsky vzdělaných mužů i žen je mezi příslušníky Pravoslavné církve v českých zemích (19,6 %, resp. 16,2 %).

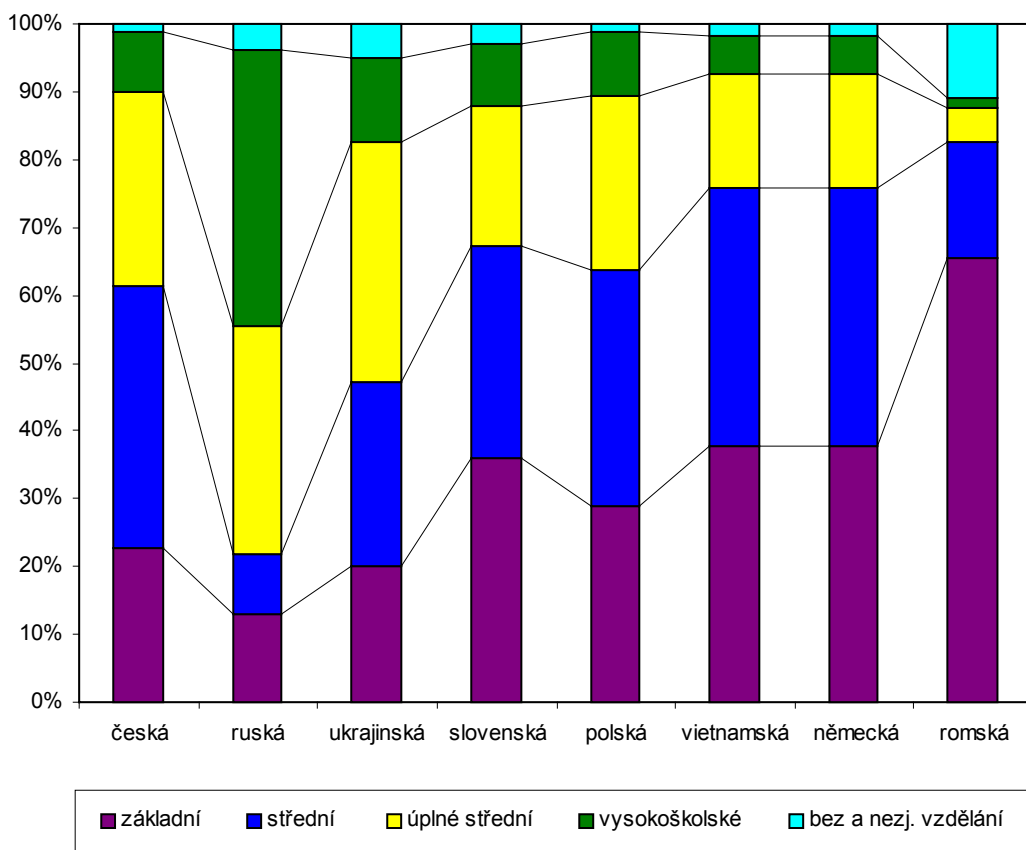
3.3 Vzdelání podle deklarované národnosti obyvatelstva

I když vyplnění otázky zjišťující národnost obyvatelstva bylo dobrovolné, svoji odpověď na ni neuvodlo pouze 1,7 % obyvatel.

Podle výsledků sčítání dominuje v národnostní struktuře České republiky zastoupení české národnosti, ke které se ze všech obyvatel 15-ti letých a starších přihlásilo 7 712 tisíc osob (tj. 89,9 %).

Mezi další početněji zastoupené patří moravská národnost, kterou uvedlo 325 tisíc osob (tj. 3,8 %), slovenská, kterou zapsalo 186 tisíc osob (tj. 2,2 %) a u 143 tisíc osob ve věku 15 a více let tento údaj zjištěn nebyl. Zastoupení ostatních národností se pohybuje v rozmezí 0,1 až 0,7 %.

Nejvyšší dosažené vzdělání obyvatelstva 15-ti letého a staršího u vybraných národností k 1.3. 2001 v %

Tab. 5 Obyvatelstvo 15-ti leté a starší podle nejvyššího ukončeného vzdělání, deklarované národnosti a podle věku k 1.3. 2001

Národnost, věk		Nejvyšší ukončené vzdělání							Obyvatelstvo 15-ti leté a starší celkem
		základní včetně neukonč.	vyuč. a střed. odborné bez maturity	úplné střední s maturitou	vyšší odborné a nástavb.	vysokoškolské	bez vzdělání	nezjištěné vzdělání	
česká	15 - 64	1 240 059	2 511 939	1 788 205	231 605	598 436	24 116	46 998	6 441 358
	65 +	511 454	459 513	162 511	37 355	79 002	6 881	11 849	1 268 565
	nezjištěno	227	384	297	40	154	8	809	1 919
	z 1000 obyv.	227	385	253	35	88	4	8	1 000
moravská	15 - 64	49 038	112 762	76 855	10 126	26 988	414	814	276 997
	65 +	21 041	16 415	5 673	1 382	2 819	170	219	47 719
	nezjištěno	7	7	8	1	6	-	12	41
	z 1000 obyv.	216	398	254	35	92	2	3	1 000
slezská	15 - 64	1 210	3 061	2 375	330	1 016	18	31	8 041
	65 +	638	494	167	55	112	12	8	1 486
	nezjištěno	-	-	-	-	1	-	1	2
	z 1000 obyv.	194	373	267	40	118	3	4	1 000
slovenská	15 - 64	42 356	50 661	31 088	3 955	16 063	1 577	1 677	147 377
	65 +	24 404	7 861	2 588	507	1 401	1 684	372	38 817
	nezjištěno	17	3	8	-	7	1	11	47
	z 1000 obyv.	359	314	181	24	94	18	11	1 000
polská	15 - 64	7 922	14 256	9 957	1 311	4 064	109	277	37 896
	65 +	6 099	2 532	989	171	439	147	70	10 447
	nezjištěno	4	2	2	1	-	-	4	13
	z 1000 obyv.	290	347	226	31	93	5	7	1 000
německá	15 - 64	6 074	10 961	4 611	852	1 937	116	236	24 787
	65 +	7 993	3 332	619	159	180	165	150	12 598
	nezjištěno	2	-	2	-	3	-	10	17
	z 1000 obyv.	376	382	140	27	57	7	11	1 000
romská	15 - 64	5 173	1 356	330	48	123	549	200	7 779
	65 +	170	54	20	6	5	125	5	385
	nezjištěno	-	-	1	-	1	-	1	3
	z 1000 obyv.	654	173	43	7	16	82	25	1 000
maďarská	15 - 64	4 153	3 960	1 865	285	1 073	178	112	11 626
	65 +	1 750	456	129	14	45	76	27	2 497
	nezjištěno	2	1	-	-	2	-	1	6
	z 1000 obyv.	418	313	141	21	79	18	10	1 000
ukrajinská	15 - 64	2 754	5 027	5 731	1 033	2 350	56	816	17 767
	65 +	1 240	392	277	43	139	71	31	2 193
	nezjištěno	9	15	7	-	-	-	16	47
	z 1000 obyv.	200	272	301	54	124	6	43	1 000
ruská	15 - 64	952	744	2 452	832	3 874	7	332	9 193
	65 +	427	191	237	56	454	35	17	1 417
	nezjištěno	2	1	-	2	3	-	10	18
	z 1000 obyv.	130	88	253	84	407	4	34	1 000
vietnamská	15 - 64	4 412	3 050	4 063	471	913	96	1 016	14 021
	65 +	30	9	12	1	8	2	6	68
	nezjištěno	11	12	13	1	2	1	29	69
	z 1000 obyv.	315	217	289	33	65	7	74	1 000

Výsledky sčítání doložily diference v dosaženém nejvyšším stupni vzdělání mezi jednotlivými národnostmi:

- Nižší vzdělanostní úroveň byla potvrzena mezi příslušníky romského etnika, kde bylo zjištěno nejvíce osob se základním a neukončeným základním vzděláním, a sice 65,4 %, přičemž další téměř jedna desetina Rómů žádné vzdělání nemá.
- Vyšší podíl osob s nejnižším stupněm vzdělání byl doložen u německé národnosti, což souvisí s nepříznivou věkovou strukturou této národnostní menšiny, kterou tvoří převážně starší spoluobčané s nižším dosaženým stupněm vzdělání. Naopak nejnižší podíl osob se základním vzděláním byl zjištěn u ruské národnosti, a to pouhých 13,0 %.
- U většiny sledovaných národností se zastoupení osob vyučených a se středním odborným vzděláním bez maturity pohybuje od 31,3 do 39,8 %, opět nejnižší podíl je u ruské (8,8 %) národnosti, dále u romské (17,3 %) a vietnamské (21,7 %) národnosti.
- Nejvíce středoškolsky vzdělaných osob je mezi příslušníky ukrajinské (30,1 %) a vietnamské (28,9 %), nejméně pak u romské (4,3 %), německé a maďarské (14,1 %) národnosti; v případě ostatních národností je jejich zastoupení v rozmezí jedné pětiny až jedné čtvrtiny.
- Plné dvě pětiny osob mezi příslušníky ruské národnosti žijící na našem území tvoří vysokoškolsky vzdělaní - nejvyšší zjištěný podíl mezi jednotlivými národnostmi. Mezi romským etnikem dosáhlo akademického vzdělání pouhých 1,6 %, druhý nejnižší podíl byl zjištěn u německé národnosti. Zastoupení vysokoškoláků mezi ostatními národnostmi tvořilo 7,9 až 12,4 %, přičemž plná jedna čtvrtina vysokoškolsky vzdělaných osob využila možnosti neuvést svoji národnost. Četnost zastoupení většiny sledovaných národností je relativně malá, a proto ze získaných výsledků nelze činit významnější závěry.

Nejnižší diference mezi pohlavími a sledovaným nejvyšším dosaženým stupněm vzdělání byla doložena u příslušníků ruské národnosti, nižší rozdíly byly dále zaznamenány u vietnamské, ukrajinské a romské národnosti. Více než čtyři pětiny osob, které deklarovali příslušnost k ruské národnosti je ve věku 15 až 59 let, v případě příslušníků ukrajinské národnosti dosáhl tento podíl 86,4 % a nejpočetnější je produktivní složka populace vietnamské národnosti (98,6 %).

3.4 Vzdělání ekonomicky aktivního obyvatelstva

Celkový počet ekonomicky aktivních – 5 253 400 osob - zaznamenaný při sčítání lidu 2001 je o 168 tisíc nižší než v roce 1991. O téměř polovinu se snížil počet ekonomicky činných pouze se základním vzděláním (v roce 1991 byl nejnižší stupeň vzdělání zjištěn u 1 014 tisíc ekonomicky aktivních a nyní již jen u 533 tisíc osob). Pokles počtu vyučených a osob se středním odborným vzděláním bez maturity během deseti let představuje 56 tisíc. Naopak se v porovnání s údaji z minulých cenzů zvýšilo mezi ekonomicky aktivními zastoupení středoškoláků a vysokoškoláků. V roce 1991 bylo středoškoláků mezi ekonomicky aktivními 1 509 tisíc osob a vysokoškoláků pak 512 tisíc; podle výsledků posledního cenzu úplné středoškolské vzdělání s maturitou mělo 1 795 tisíc ekonomicky aktivních a vysokoškolské již 624 tisíc. O více než polovinu se za deset let snížilo mezi ekonomicky aktivními zastoupení osob bez vzdělání a s nezjištěným vzděláním.

Tab. 6 Školní vzdělání ekonomicky aktivních obyvatel podle výsledků sčítání v letech 1970, 1980, 1991 a 2001 v %

Vzdělání	1970			1980			1991			2001		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
základní	40,4	29,5	53,3	31,3	23,3	40,1	18,7	13,9	24,0	10,1	7,8	12,9
střední	37,1	46,7	25,7	40,7	48,9	31,7	43,1	50,6	34,7	43,4	50,5	34,8
úplné střední	17,1	16,8	17,4	20,8	18,9	22,9	27,8	23,2	32,9	34,2	28,3	41,2
vysokoškolské	4,8	6,3	3,0	6,7	8,5	4,8	9,4	11,2	7,5	11,8	12,9	10,6
bez školního vzdělání	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
bez údaje o vzdělání	0,5	0,6	0,5	0,4	0,3	0,4	0,9	1,0	0,8	0,3	0,3	0,3
Celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Podíl osob s úplným středním a vyšším vzděláním činil v roce 2001 v celostátním úhrnu mezi osobami ekonomicky aktivními 34,2 % (před deseti lety 27,8 %) a podíl vysokoškoláků 11,8 % (před deseti lety 9,4 %), celkem tvoří středoškoláci a vysokoškoláci mezi ekonomicky činnými 46,0 %, oproti 37,3 % mezi obyvatelstvem 15-ti letým a starším.

Rozdíly mezi vzděláním ekonomicky aktivních žen a mužů trvají, avšak ve srovnání s předchozími obdobími jsou odlišné:

- V současné struktuře ekonomicky aktivních převažují muži se středním odborným vzděláním bez maturity (50,5 %, stejně tomu bylo i před deseti lety), dalších 28,3 % z celkového počtu ekonomicky aktivních mužů dosáhlo úplného středoškolského vzdělání (nárůst oproti roku 1991 činí 5,1 procentního bodu).
- Mezi ekonomicky aktivními ženami je nejvíce rozšířené úplné středoškolské vzdělání s maturitou (41,2 %, zvýšení v porovnání s rokem 1991 představuje 8,3 procentního bodu) a střední odborné vzdělání bez maturity, které získala další téměř jedna třetina z úhrnu ekonomicky aktivních žen.
- Zastoupení mužů i žen pouze se základním vzděláním mezi ekonomicky aktivními se za deset let snížilo o téměř polovinu.
- S úrovní dosaženého školního vzdělání výrazně roste podíl ekonomicky aktivních žen z celkového počtu žen ve věku 15+. Zatímco mezi ženami jen se základním vzděláním je ekonomicky aktivní necelá jedna čtvrtina (23,9 %), z žen s úplným středoškolským vzděláním je ekonomicky aktivních 71,2 % a s vysokoškolským vzděláním již 79,4 %.

3.5 Vzdělání ekonomicky aktivního obyvatelstva podle odvětví ekonomické činnosti

Podle výsledků sčítání z celkového počtu ekonomicky aktivních představují zaměstnaní 90,7 % a zbývajících 9,3 % nezaměstnaní. Zaměstnaní mezi ekonomicky aktivními muži tvoří 91,2 %, z tohoto počtu připadá 3,1 % na pracující důchodce. Z celkového počtu ekonomicky aktivních žen je 90,2 % zaměstnaných a 9,8 % nezaměstnaných. Údaje ze sčítání potvrdily vyšší zastoupení pracujících důchodkyň mezi ekonomicky aktivními ženami než žen na mateřské dovolené.

Vzdělání ekonomicky aktivních v jednotlivých odvětvích:

- Nejvíce ekonomicky aktivních osob je činných **v průmyslu**, i když v porovnání s rokem 1991 se jejich počet snížil o více než 495 tisíc. Z celkového počtu přesahujícího 1 525 tisíc ekonomicky aktivních pracujících v průmyslu je více než polovina vyučených či se středním odborným vzděláním (v roce 1991 49,2 %), středoškoláci tvoří 27,4 % (zvýšení oproti roku 1991 představuje 4,3 procentního bodu) a vysokoškoláci 6,3 % (před deseti lety jen 4,8 %).
- Přes půl milionu ekonomicky aktivních osob se věnuje **obchodní činnosti a opravám motorových vozidel** (v porovnání s rokem 1991 se počet ekonomicky aktivních zvýšil o více než 40 tisíc osob). Z tohoto počtu necelá polovina dosáhla středního odborného vzdělání bez maturity (v roce 1991 - 56,4 %), středoškoláci představovali více než jednu třetinu činných v tomto odvětví (před deseti lety - 23,9 %) a vysokoškoláci 6,8 % (v roce 1991 - 4,3 %).

- Ve **stavebnictví**, kde pracuje více než 450 tisíc z celkového počtu ekonomicky aktivních (za deset let tvoří zvýšení počtu ekonomicky aktivních více než 40 tisíc), vyučení a osoby se středním odborným vzděláním bez maturity představují téměř tři pětiny (v roce 1991 - 53,1 %), úplného středoškolského vzdělání dosáhla necelá jedna čtvrtina (23,1 %) a 9,3 % vysokoškoláci (8,9 %).
- Z více než 350 tisíc ekonomicky aktivních (před deseti lety – více než 365 tisíc), kteří působí v oblasti **dopravy, poštovních služeb a telekomunikací**, u plné poloviny je nejvyšším ukončeným stupněm vzdělání střední odborné bez maturity (v roce 1991 - 47,2 %), u dalších 35,4 % úplné středoškolské vzdělání s maturitou (nárůst během deseti let představuje 15,4 procentního bodu) a u jen 5,9 % vysokoškolské (nárůst oproti roku 1991 činí 1,9 %).
- Také v **zemědělství**, kde je zaměstnáno z celkového počtu ekonomicky aktivních přes 230 tisíc osob, polovinu tvoří vyučení a se středním odborným vzděláním bez maturity, ale v porovnání s ostatními odvětvími zde pracuje nejvíce osob pouze se základním vzděláním (15,7 %). Mezi zemědělci středoškoláci představují necelou jednu čtvrtinu a vysokoškoláci 7,5 %.
- Odlišná vzdělanostní struktura je určující pro ekonomicky aktivní činné v oblasti **nemovitostí a služeb pro podniky**. Z celkového počtu více než 255 tisíc téměř polovinu tvoří středoškoláci, více než jednu čtvrtinu vysokoškoláci a pouze jednu pětinu vyučení a se středním odborným vzděláním.
- Dominantní zastoupení středoškoláků (63,7 %) bylo zjištěno mezi zaměstnanci poskytujícími **peněžní a pojišťovací služby**. Mezi ekonomicky aktivními působícími v této oblasti je pouze jedna desetina vyučených a se středním odborným vzděláním a necelou jednu čtvrtinu představují absolventi vysokých škol. V tomto odvětví ekonomické činnosti bylo také zaznamenáno nejnižší zastoupení osob pouze se základním vzděláním (1,7 %).
- Více než 1 175 tisíc ekonomicky aktivních osob se zabývá poskytováním **veřejných a osobních služeb** (mj. školství, zdravotnictví či veřejná správa). I v těchto odvětvích převažují středoškoláci (46,4 %), vysokoškolského vzdělání dosáhla plná jedna čtvrtina a 22,1 % středního odborného vzdělání bez maturity.

Výsledky sčítání ukazují, že pro vzdělanostní strukturu ekonomicky aktivních činných v terciální sféře je určující zastoupení středoškolsky vzdělaných osob a v porovnání s vzdělanostní skladbou zjištěnou v primární i sekundární sféře je zde výrazně vyšší podíl absolventů vysokých škol. Rovněž byl v terciální sféře zaznamenán vyšší podíl žen mezi ekonomicky aktivními oproti mužům.

Z hlediska jednotlivých tříd zaměstnání byla nejméně příznivá kvalifikační struktura u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, mezi kterými dosáhla pouze základního vzdělání více než jedna třetina mužů a více než dvě pětiny žen.

Nejvyšší podíl vyučených byl zaznamenán mezi řemeslníky a kvalifikovanými výrobci. Vyučení v této třídě zaměstnání mezi ekonomicky aktivními muži představovali téměř čtyři pětiny a mezi ženami dvě třetiny.

Pro skupinu technických, zdravotnických a pedagogických pracovníků je určující nejvyšší zastoupení středoškolsky vzdělaných.

Podle předpokladu je vysokoškolské vzdělání dominantní mezi vědeckými a odbornými duševními pracovníky, kde absolventi vysokoškolského studia tvoří 76,8 % a absolventky 67,2 %.

Téměř ve všech sledovaných třídách zaměstnání existují rozdíly v zastoupení mužů a žen podle úrovně vzdělání.

3.6 Vzdělání manželských párů

Tab. 7 Nejvyšší ukončené vzdělání partnera a partnerky v úplných rodinách k 1.3. 2001

Vzdělání manžela (druha)	Vzdělání manželky (družky)	absolutně	v %
základní a bez vzdělání	základní	152 537	65,3
	střední	57 950	24,8
	úplné střední	20 637	8,8
	vysokoškolské	1 278	0,5
	nezjištěné	1 204	0,5
	Celkem	233 606	100,0
střední	základní	287 710	24,2
	střední	562 654	47,4
	úplné střední	313 243	26,4
	vysokoškolské	21 417	1,8
	nezjištěné	3 200	0,3
	Celkem	1 188 224	100,0
úplné střední	základní	62 689	10,6
	střední	187 186	31,6
	úplné střední	293 948	49,7
	vysokoškolské	46 873	7,9
	nezjištěné	1 300	0,2
	Celkem	591 996	100,0
vysokoškolské	základní	10 233	3,4
	střední	37 065	12,1
	úplné střední	137 895	45,1
	vysokoškolské	119 554	39,1
	nezjištěné	670	0,2
	Celkem	305 417	100,0
nezjištěné	Celkem	14 349	100,0

- Z celkového počtu úplných rodin dosáhli partneři u více než poloviny žen pouze se základním vzděláním vyučení či středního odborného vzdělání bez maturity a jen u necelé jedné třetiny žen bylo vzdělání jejich partnerů stejné.
- U dvou třetin z celkového počtu vyučených a žen se středním odborným vzděláním bez maturity byl u jejich partnerů zjištěn tentýž stupeň vzdělání.
- Ženy středoškolačky si nejčastěji vybíraly své partnery se stejným či o stupeň nižším vzděláním a u jedné pětiny měl partner vysokoškolské vzdělání.
- Výjimečně mají vysokoškolsky vzdělané ženy partnery s nejnižším stupněm vzdělání. Téměř jedna čtvrtina vysokoškolaček žije v manželství se středoškolákem a u více než tří pětín jejich partner rovněž vystudoval vysokou školu.

3.7 Vysokoškolské vzdělání podle zaměření studia

Vysoké školy jsou nejvyšším článkem vzdělávací soustavy a současně i významnými vědeckými a kulturními institucemi, jejichž autonomní postavení je zákonně zakotveno. Studium na vysokých školách je ukončeno vykonáním státní závěrečné zkoušky (resp. její poslední části), jejíž součástí je obhajoba diplomové práce. Vysokoškolské vzdělání je možné získat studiem v rámci akreditovaného studijního programu. Standardní doba studia bakalářského studijního programu je nejméně tři a nejvýše čtyři roky. Na něj navazuje magisterský studijní program, jehož standardní doba studia je nejméně jeden a nejvýše tři roky. Pokud návaznost na bakalářský studijní program není, pak je standardní doba studia nejméně čtyři a nejvýše šest roků. V současné době existuje v České republice celkem 23 vysokých škol.

Mezi obyvatelstvem 15-ti letým a starším tvoří vysokoškolsky vzdělaní v České republice 8,9%.

Podle výsledků sčítání patří k nejrozšířenějším oborům souhrnně označované jako společenské vědy (zahrnující mj. ekonomii, politologii či práva), jejichž studiu se věnovaly více než dvě pětiny z celkového počtu vysokoškolsky vzdělaných. Jednotlivé obory společenských věd jsou preferovány více ženami, které mezi absolventy tvoří tři pětiny. Převaha žen mezi absolventy (58,8 %) byla také zjištěna u oborů lékařských a farmaceutických věd, avšak absolventi těchto oborů představují jen 8,5 % z úhrnného počtu vysokoškolsky vzdělaných.

Mezi absolventy oborů technických věd a nauk, kteří představují téměř jednu třetinu vysokoškolsky vzdělaných, dominují muži (83,6 %). Výraznější převaha mužů (70,5 %) byla rovněž zaznamenána mezi absolventy zemědělských, lesnických a veterinárních oborů vysokých škol, ovšem z celkového počtu vysokoškoláků tvoří pouhých 6,1 %.

Skoro rovnoměrné zastoupení mužů a žen je mezi absolventy oborů přírodních věd a nauk a věd a nauk o kultuře a umění, i když i jejich zastoupení v celkovém počtu vysokoškolsky vzdělaných je značně nízké. Ze zjištěných oborů byl nejnižší počet absolventů zaznamenán u oborů vojenských věd a nauk a je zřejmé, že zde jednoznačně převažují muži (98,2 %).

Přes společensko-politické změny, zahájené koncem roku 1989, v jejichž rámci mj. došlo k otevření nově vzniklých univerzit, se udržuje relativně stabilní počet vysokoškolsky vzdělaných v oboru přírodních věd a nauk, společenských věd a věd a nauk o kultuře a umění. K poklesu došlo u oborů technických věd a nauk, zemědělských, lesnických a veterinárních oborů, ale i u lékařské a farmaceutické vědy.